

Των **Γιάννη Κυριακάκη** και **Παναγιώτη Μαυροειδή***

«Δεν μπορείς να μπεις δύο φορές στο ίδιο ποτάμι», μας είπε ο Ηράκλειτος δυόμισι χιλιάδες χρόνια πριν.

Μπορούμε μήπως να γυρίσουμε στην προ-Μνημονίου εποχή; Η απελπισία που διαμόρφωσε το πρόγραμμα “δομικής προσαρμογής” κυβέρνησης, ΕΕ και ΔΝΤ, κάνει πολύ κόσμο να αρκείται σε μια επιστροφή στο 2009. “Ας έχω εγώ τη δουλειά μου, ας βρίσκω το ΙΚΑ ανοιχτό, ας υπάρχει ζωή για τους πολλούς και ας υπάρχει ανισότητα και υπερκέρδη για τους λίγους”, είναι μια συνηθισμένη αποστροφή.

Στην πιο μοδάτη εκδοχή, συνεπικουρούμενη από αρκετούς “αριστερούς” οικονομολόγους, δημοσιολόγους και στελέχη του ΣΥΡΙΖΑ, η παραπάνω άποψη παίρνει διαφορετική μορφή: “Επιτέλους, ο νεοφιλελευθερισμός είναι μία, αλλά όχι και μοναδική, μορφή διαχείρισης του καπιταλισμού. Υπάρχει η δυνατότητα επιστροφής στον **κεϋνσιανισμό** και στο κράτος πρόνοιας και αυτό δεν προϋποθέτει αντικαπιταλιστική επανάσταση”.

Στο φόντο αυτό, ο πολιτικός λόγος του ΣΥΡΙΖΑ, που διεκδικεί να αποτελέσει την πολιτική εναλλακτική λύση απέναντι στη ΝΔ, περιορίζεται πλέον στο “Μέρκελ ή Ελλάδα”, στην “τραπεζοκρατία”, άντε και στους “ολιγάρχες” των ΜΜΕ. Απουσιάζει σχεδόν εντελώς, όχι μόνο η αντίθεση στην μπότα της ΕΕ (απολύτως αναμενόμενο), αλλά και κάθε ουσιαστική αντικαπιταλιστική οπτική, τόσο στο γενικό προσανατολισμό, όσο και στο χαρακτήρα των άμεσων μέτρων.

Μπορεί αλήθεια να υπάρξει επιστροφή στην προ- μνημονίων και προ - καπιταλιστικής κρίσης εποχή; Αυτό, θα αποτελεί μία ανακούφιση για τα εργατικά και λαϊκά στρώματα;

Αυτός ο έρωτας (ή μάλλον νεκροφιλία) προς μια νεο-κεϋνσιανή διαχείριση ενός

ολοκληρωτικού καπιταλισμού σε σήψη και παροξυσμό κοινωνικής και πολιτικής αντιδραστικότητας, καταδεικνύει μια υποταγή στην ιδέα αιώνιας αναπαραγωγής και διατήρησης του συστήματος.

Μιλώντας για την αριστερά, δεν πρόκειται απλά για κόμπλεξ που κοστίζει στην έλλειψη προβολής μιας άλλης στρατηγικής, αλλά έχει άμεσες συνέπειες στον πολιτικό αγώνα της περιόδου.

Ας συμφωνήσουμε ότι η αναφορά στον **κεϋνσιανισμό**, περιγράφει, γενικά μιλώντας, μια μορφή διαχείρισης, ένα δρόμο ανάκαμψης της καπιταλιστικής οικονομίας, **μέσω της προώθησης της δημόσιας ζήτησης**.

Συνήθως, τι έχουμε στο νου μας όταν συζητάμε για αυτή τη μορφή διαχείρισης; Μα τις δημόσιες επενδύσεις σε μαζική έκταση και ακόμη περισσότερο, τον **“κοινωνικό” κεϋνσιανισμό** και ειδικότερα το εκτεταμένο κράτος **πρόνοιας** και το **“κοινωνικό συμβόλαιο”** στις ανεπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες στη μεταπολεμική περίοδο.

Σε τι συνθήκες όμως διαμορφώθηκε αυτή η μορφή διαχείρισης;

Ο καπιταλισμός στην περίοδο 1945-1970 ήταν στην **εποχή των “παχιών αγελάδων”**. Μετά την ισοπέδωση και καταστροφή του δεύτερου παγκόσμιου πολέμου και με την οικονομία των ΗΠΑ σχετικά απείραχτη, υπήρχε έδαφος για μαζική, εκτατική, αλλά και κερδοφόρα ανάπτυξη. **Ο καπιταλισμός λοιπόν μπορούσε να δώσει.**

Ταυτόχρονα όμως, **ήταν υποχρεωμένος να δώσει**. Με παρούσα την πραγματικότητα μιας νικηφόρας κομμουνιστικής επανάστασης στην Ρωσία, με τον κόκκινο στρατό μέσα στην καρδιά της Ευρώπης, μαζί και με το ενισχυμένο κύρος της ΕΣΣΔ από την αντιφασιστική νίκη, με το εργατικό κίνημα σε άνοδο, αλλά και με τις πλατιές λαϊκές μάζες στην Ευρώπη να έχουν δώσει τη ζωή τους και να απαιτούν ανταπόδοση, **ο καπιταλισμός ήταν υπό απειλή**. Και μάλιστα, υπό εργατική κομμουνιστική απειλή.

Σήμερα, λείπουν και οι δύο αυτοί παράγοντες.

Ο κεϋνσιανισμός εξέπνευσε ως μορφή διαχείρισης και καπιταλιστικής συσσώρευσης στις αρχές του 1970, με το πέρασμα σε ένα κύκλο βαθείας και αργόσυρτης καπιταλιστικής κρίσης. Ο νεοφιλελευθερισμός ήρθε ακριβώς σε απάντηση της χρεωκοπίας του κεϋνσιανισμού.

Δεν αρκεί ωστόσο αυτή η επισήμανση.

Πρέπει ταυτόχρονα να δούμε ότι ο **κεϋνσιανισμός** **σα μορφή διαχείρισης, κάθε άλλο ταυτίζεται με το κοινωνικό συμβόλαιο**. Έχει πάρει διάφορες μορφές διαχρονικά και εξελίχθηκε και ο ίδιος απολύτως αντιδραστικά, σε συνδυασμό με την ταυτόχρονη πορεία ωρίμανσης και αντιδραστικοποίησης του καπιταλισμού.

Έτσι, ας σημειώσουμε ότι, μορφή ανάπτυξης της δημόσιας ζήτησης και “διεξόδου” από την κρίση, αποτέλεσε και ο **“στρατιωτικός” κεϋνσιανισμός**, με την απίστευτη γιγάντωση των κρατικών πολεμικών δαπανών, ανεξάρτητα και από την καταφυγή σε ανοιχτό πόλεμο.

Πέρα όμως από αυτό, τι αποτελεί άραγε η επιστράτευση των αστικών κρατών (κόντρα υποτίθεται στο νεοφιλελεύθερο δόγμα περί κατάργηση της κρατικής ρύθμισης και της “ελευθερίας αγοράς”!), για την σωτηρία των τραπεζών στον κύκλο της μεγάλης κρίσης από το 2007 και μετά; Στην ουσία, πρόκειται για **μια μορφή τραπεζικού ή “ιδιωτικού” κεϋνσιανισμού**, κρατικής στήριξης και με υπερ-κρατική διαμεσολάβηση και κηδεμονία.

Άρα λοιπόν, ο **σύγχρονος κεϋνσιανισμός**, στο βαθμό που παραμένει άταφος νεκρός, δεν αποτελεί πλέον (και) μορφή εσωτερικής αμυντικής στρατηγικής για την ενσωμάτωση των εργαζομένων, όσο κυρίως μια **εξίσου επιθετική γραμμή, συμπληρωματική και όχι εναλλακτική του ακραίου νεοφιλελευθερισμού**.

Απλή, μα και φρικιαστική απόδειξη για αυτό, αποτέλεσαν όλες οι σοσιαλδημοκρατικές και δήθεν “αριστερές” κυβερνήσεις σε χώρες της ΕΕ, που κατέληγαν όλες σε μέτρα νεοφιλελεύθερης έμπνευσης. Πιο πρόσφατο παράδειγμα η “σοσιαλδημοκρατική αναγέννηση” και η “πράσινη ανάπτυξη” του Γεωργίου Παπανδρέου, που οδήγησε σε εργατική γενοκτονία στην Ελλάδα.

Ο μύθος του κεϋνσιανισμού, βόλεψε για χρόνια την μη επαναστατική αριστερά. Ο συλλογισμός ήταν απλός και όχι αστήριχτος σε στενό χρονικό πεδίο: “Η πίτα μεγαλώνει, καθώς υπάρχουν ισχυροί ρυθμοί οικονομικής ανάπτυξης. Ασφαλώς αυτό συνοδεύεται με αύξηση της ανισότητας, όμως αν βγαίνει και ένα αυξανόμενο ή/και ικανοποιητικό κομμάτι για τον κόσμο της εργασίας, ποιός θέλει να μπει σε άλλες περιπέτειες;”.

Η αποδυνάμωση της πολιτικής ισχύος του εργατικού κινήματος στις χώρες του ανεπτυγμένου καπιταλισμού, δεν ήταν κυρίως αντικειμενικό αποτέλεσμα της “εξέλιξης” του τελευταίου, όσο πολιτικό επακόλουθο της επικράτησης αυτής της ρεφορμιστικής και τελικά

φιλο-καπιταλιστικής, μα και αδιέξοδης μακροπρόθεσμα λογικής.

Στην πραγματικότητα, θα μπορούσε να προσθέσει κάποιος, ακόμη και για αυτή την περίοδο των “παχιών αγελάδων” και των δήθεν εύκολων παροχών του κοινωνικού κράτους, αυτά τα ωφελήματα, υπήρξαν **αποκλειστικά στον ανεπτυγμένο καπιταλιστικό κόσμο και όχι σε όλο τον κόσμο**. Στηρίχτηκαν ακριβώς πάνω στην **ιμπεριαλιστική ληστεία του υπόλοιπου κόσμου**. Αυτό όμως αλλάζει τώρα, καθώς διαμορφώνεται μια νέα ισορροπία ισχύος στην παγκόσμια οικονομία.

Η εποχή του σύγχρονου ολοκληρωτικού καπιταλισμού, είναι αρκετά διαφορετική. Η πίτα, όταν αυξάνει, δε μεφεθύνεται με τον ίδιο ρυθμό και τρόπο. **Ο καπιταλισμός από κρίση σε κρίση δεν βγαίνει αλώβητος**. Είναι υποχρεωμένος να κουρεύει τα κλαδιά του. Τα ποσοστά κέρδους πέφτουν. Από τη δεκαετία του 1960 έως τη δεκαετία του 2001-2010, η οριακή αποδοτικότητα (κερδοφορία) του κεφαλαίου μειώθηκε από 23% σε 6% στις χώρες της Ευρωζώνης, από 28% σε 8% στις ΗΠΑ, και από 41% σε 3% στην Ιαπωνία!

Αυτή η δυσπραγία της κερδοφορίας, δίνει συγκεκριμένη ροή στις τοποθετήσεις κεφαλαίων. Το κεφάλαιο, ξαναδιαβάζει τη σοφή συνταγή του γερο Φόρντ (“δεν έχουμε σκοπό να βγάλουμε αυτοκίνητα, αλλά λεφτά”) και την ερμηνεύει με συγκεκριμένο τρόπο: Μειωμένος προσανατολισμός σε νέες παραγωγικές επενδύσεις, τάση βραχυχρόνιων τοποθετήσεων στον χρηματοπιστωτικό τομέα και για **αρπαγή του υπάρχοντος πλούτου**.

Για να γίνει κατανοητό αυτό, ας δούμε καλύτερα την ελληνική περίπτωση. Θα προσέξουμε ότι το πιθανό ενδιαφέρον επενδυτών στην Ελλάδα των γλίσχρων μισθών και των άθλιων εργασιακών σχέσεων, αφορά στη ΔΕΗ, στα λιμάνια, στις γραμμές του τρένου. Με λίγα λόγια αφορά στην **αρπαγή υπαρχουσών υποδομών**, κατά βάση δημόσιων. Ούτε ένα ευρώ για μια νέα παραγωγική δομή και φυσικά δεν προοιωνίζονται περισσότερες, αλλά λιγότερες θέσεις εργασίας.

Η μοναδική **νέα καπιταλιστική ανάπτυξη** που μπορεί να υπάρξει δεν περιέχει επίπεδα απασχόλησης και κοινωνικών καλύψεων της προηγούμενης περιόδου. Αντίθετα, θα είναι μια **ισορροπία στο κατώτατο σημείο της πρόσφατης κρισιακής καμπής** και ειδικά για την Ελλάδα, της μνημονιακής αθλιότητας. Αυτή συνοψίζεται σε τρεις αγαπημένες συστημικές φράσεις/όρους: Jobless recovery (Άνεργη ανάπτυξη), rilance (“λιτάκαμψη”, δηλαδή ανάκαμψη με λιτότητα) και flexicurity (ασφάλεια για τον επιχειρηματία, ευελιξία/ελαστικότητα για τον εργαζόμενο).

Η πολυδιαφημιζόμενη διέξοδος από την καπιταλιστική κρίση, στην οποία ορκίζονται και υπόσχονται οι απολογητές ενός συστήματος σε σήψη, θα είναι **αφενός αιματηρή**, αντιδραστική από κοινωνική (και περιβαλλοντική) άποψη και αφ' ετέρου **εξαιρετικά περιορισμένη** με όρους απάντησης στα κοινωνικά προβλήματα. Ο καπιταλισμός, δε φαίνεται στο άμεσο μέλλον να βρίσκει ως απάντηση στην κρίση του ένα νέο τύπο συσσώρευσης και με αυτή την έννοια η κρίση αποδεικνύεται και μοναδική.

Εδώ βρίσκεται η πρωτοτυπία της εποχής μας. Συναντούνται με ιδιότυπο τρόπο δύο ανάγκες. Από τη μια η ανάγκη της κοινωνικής πλειονότητας να ζήσει. Από την άλλη η ανάγκη των αντικαπιταλιστικών τομών και της συνολικής ανατροπής του καπιταλισμού. Κάποια χρόνια πριν, η δεύτερη ανάγκη δεν αποτελούσε έγνοια της εργαζόμενης πλειοψηφίας, παρά μιας πρωτοπορίας η οποία έτσι "ανάσαινε με καλάμι". Σήμερα, περισσότερο από ποτέ οι αναζητήσεις αυτές τέμνονται. Στην ουσία αυτό είναι το υλικό υπόστρωμα που αίφνης δίνει αξία χρήσης (υπό δοκιμή και προϋποθέσεις φυσικά!) στις αντικαπιταλιστικές τάσεις του κινήματος, όπως η ΑΝΤΑΡΣΥΑ.

Τα έφερε έτσι η ζωή, εκεί που χθες η αντικαπιταλιστική πάλη απασχολούσε τους λίγους, σήμερα, αν μη τι άλλο, να τη σκαλίζουν και να την αναζητούν και όλοι αυτοί οι ως τώρα αμέριμνοι που δέχτηκαν την καπιταλιστική επίθεση στην τσέπη τους, στη δουλειά τους, την αξιοπρέπειά τους.

Σε μια πρόσφατη συζήτηση, μια καλή φίλη, συσχέτισε την **πολιτική της αριστεράς**, με τον τρόπο που πρέπει να βαδίζει ένας ορειβάτης. Να κοιτάει **στα δύο μέτρα** για να μη διπλωθεί και πέσει. **Στα διακόσια μέτρα**, αλλιώς θα χάσει το δρόμο. Αλλά και **στα δύο χιλιόμετρα** διότι πρέπει να προσανατολιστεί σε σχέση με το στόχο, τον προορισμό του.

Ίσως είναι και η πλέον εύστοχη διατύπωση για τις αναπροσαρμογές που χρειάζονται. Το "βλέποντας και κάνοντας" πέθανε. Η αριστερά ουσιαστικά έχει συνηθίσει να κοιτάζει, ούτε καν στα δύο μέτρα, αλλά στη μισή περπατησιά. Χωρίς στόχευση, χωρίς όραμα, χωρίς έμπνευση. Έμπλεη αυταπατών και στρουθοκαμηλικών θανατηφόρων αυταπατών για την επιστροφή στον "καλό καπιταλισμό του χθες και του κράτους πρόνοιας".

Ζούμε μια δομική, **συστημική κρίση** του καπιταλισμού και **η απάντηση είναι πολιτική**. Δε θα δοθεί εντός του καπιταλισμού, ούτε είναι ζήτημα οικονομικών διαχειριστικών συνταγών, όπως διατείνονται οι "αριστεροί" νεοκεϋνσιανιστές.

Η λύση δεν θα βρεθεί με αλλαγές των παραμέτρων ενός συστήματος που έχει όλο και πιο

περιορισμένα όρια. Ούτε με ονειροφαντασίες παρέμβασης στο πεδίο της αύξησης της ζήτησης ή της διανομής με άλλο πιο “φιλολαϊκό” τρόπο. Η διέξοδος είναι στην ανατροπή και αυτό δεν είναι κάτι που μπορεί κανείς να συμβουλεύει ή να προτείνει κανείς, αλλά να το επιβάλει η τάξη που το έχει ανάγκη στο πεδίο της ταξικής πάλης. Αυτό πρέπει να επιχειρεί να αντιπροσωπεύει η αριστερά και ειδικά η αντικαπιταλιστική κομμουνιστική αριστερά. Αυτή η τάση όχι μόνο δεν πρέπει να πνιγεί στις κοντόθωρες αυταπάτες, αλλά είναι αναγκαίο να δυναμώσει αισθητά. Αυτό είναι το πολιτικό στοίχημα της ΑΝΤΑΡΣΥΑ στην τριπλή εκλογική αναμέτρηση που έχουμε μπροστά μας.

* Ο Γιάννης Κυριακάκης, είναι υποψήφιος περιφερειάρχης στην Κρήτη με την “Ανυπότακτη Κρήτη-Αντικαπιταλιστική Αριστερή Παρέμβαση” και ο Παναγιώτης Μαυροειδής είναι υποψήφιος ευρωβουλευτής με την ΑΝΤΑΡΣΥΑ

Πηγή:aristeroblog.gr